

Судова товарознавча експертиза в адміністративному провадженні

Олена Воробйова

завідувач Полтавського відділення, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7900-8184>, e-mail: poltava@nncise.org.ua

Оксана Мисяк

завідувач сектору економічних та товарознавчих досліджень Полтавського відділення, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5536-9820>, e-mail: pvhndise@meta.ua

Ганна Кобищан

кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник Полтавського відділення, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8604-2302>, e-mail: kobischan@gmail.com

Розглянуто законодавчі засади організації товарознавчих експертиз у справах про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: адміністративне провадження; судова товарознавча експертиза; експерт.

Forensic Commodity Examination in Administrative Proceedings

Olena Vorobyova, Oksana Mysyak, Anna Kobyschan

The paper discusses the legislative framework for the organization of forensic commodity examinations in the context of administrative offenses.

Keywords: administrative proceedings; forensic commodity examination; forensic expert.

Важливим інструментом обґрунтування судових рішень і зменшення ризиків судових помилок є судова експертиза, яка поєднує як юридичний, так і науковий підходи до оцінки обставин справи [1].

Використання висновків експерта у провадженні по справі про адміністративні правопорушення забезпечує законність рішень, а саме: у доказуванні — отримання нових доказів, перевірку інших доказів, формування комплексів доказів; у тактичному плані — висунення та перевірка версій, моделювання механізму правопорушення, отже, у провадженні у справах про адміністративні правопорушення постійно прогресивно збільшується роль спеціальних пізнань [2].

Як зазначають науковці, провадження у справах про адміністративні правопорушення складають дії низки державних і громадських органів, які беруть участь у справі, які не мають (та й не повинні мати) спеціальних знань, необхідних для вирішення справи,

отже, роль експерта, безумовно, підвищується, адже саме експертиза є однією з найважливіших форм застосування спеціальних знань, у результаті чого орган, який здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, отримує нову інформацію, що має доказове значення для справи й не може бути отримана за допомогою інших засобів [2].

В адміністративному судочинстві важливе місце посідає товарознавча експертиза, результатами якої послуговуються у спорах з державними органами, що виникають, зокрема, з питань визначення ринкової вартості обладнання, сировини та споживчих товарів під час здійснення бюджетних закупівель.

Законодавчим підґрунтям для здійснення судової товарознавчої експертизи в адміністративному провадженні є: Конституція України (ст. 92), Кодекс адміністративного судочинства України (далі — *КАС України*), Кодекс України про адміністративні пра-

впорушення, Закон України «Про судову експертизу», Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень і Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, а також Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах [3—7].

Згідно зі ст. 61 КАС України, експерт набуває статусу «особи, які є іншими учасниками судового процесу» [4].

Відповідно до ч. 1—5 ст. 68 цього Кодексу:

«1. Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи.

2. Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи.

3. Експерт зобов'язаний дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання.

4. Експерт зобов'язаний з'явитися до суду за викликом суду та роз'яснити свій висновок і відповісти на питання суду та учасників справи. За відсутності заперечень учасників справи експерт може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

5. Експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі» [4].

У ч. 6 ст. 68 КАС України регламентовано права експерта, а саме: ознайомлюватися з матеріалами справи; заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом; викладати у висновку експерта виявлені під час проведення експертизи факти, які мають значення для справи і щодо яких йому не були поставлені питання; бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета й об'єктів дослідження; для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків; користуватися іншими правами, що надані Законом України «Про судову експертизу» [4; 8].

Згідно зі ст. 101 КАС України, висновок експерта — це докладний опис проведених

експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством. Інші вимоги до висновку експерта можуть бути передбачені законодавством [4].

Про призначення експертизи суд постановляє ухвалу, у якій зазначає: підстави проведення експертизи, питання, з яких експерт має надати суду висновок; особу (осіб), якій (яким) доручено проведення експертизи; перелік матеріалів, що надаються для дослідження, та інші дані, які мають значення для проведення експертизи (ст. 103 КАС України [4]).

Матеріали, необхідні для проведення товарознавчої експертизи, експертові надає суд, якщо експертизу призначає суд, або учасник справи, якщо експертизу проводять за його замовленням. Під час призначення експертизи суд (із урахуванням думки учасників справи) визначає, які саме матеріали необхідні для проведення експертизи. Експерт не має права з власної ініціативи збирати матеріали для проведення експертизи, розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з проведенням експертизи, або повідомляти будь-кому, окрім суду й учасника справи, на замовлення якого проводилася експертиза, про її результати.

Висновок експерта для суду не має заздалегідь установленної сили й оцінюється судом разом з іншими доказами (ст. 90, 108 КАС України [4]).

Як свідчить експертна практика, часто товарознавчі експертизи призначають за адміністративними позовами фізичних або юридичних осіб про визнання протиправними або скасування вимог, які висунув суб'єкт владних повноважень.

Судова товарознавча експертиза вирішує широкий перелік завдань, а саме: визначення належності товарів до класифікаційних категорій; визначення якісних змін товарної продукції; визначення причин якісних змін товарної продукції (мають виробничий характер, виникли під час транспортування, зберігання, у процесі експлуатації); установлення способу виробництва товарної продукції; визначення вартості товарної продукції;

визначення відповідності упакування і транспортування, умов і термінів зберігання товарної продукції до вимог чинних правил [5]. Водночас найбільш частим питанням, яке

ставлять на вирішення судових товарознавчих експертиз, зокрема, в адміністративних справах, є визначення ринкової вартості товарів / послуг на зазначену дату оцінки.

Перелік джерел посилання

1. Афанасенко С. І. Судова експертиза у забезпеченні правосуддя. *Судова експертиза: перспективи розвитку та окремі вектори змін* : мат-ли V Всеукраїн. форуму суд. експерт. (Львів, 06.06.2025). Одеса, 2025. С. 28—30. URL: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/08/forum_ondise_law__2025.pdf (дата звернення: 28.01.2026).
2. Белкін Л. М., Белкін М. Л. Захист прав судових експертів в системі адміністративного судочинства. Там само. С. 42—46. URL: https://ondise.minjust.gov.ua/wp-content/uploads/2025/08/forum_ondise_law__2025.pdf (дата звернення: 28.01.2026).
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
6. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
7. Про затвердження Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах : наказ Мін'юсту України від 12.12.2011 р. № 3505/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11/ed20241030#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
8. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 28.01.2026).